

može saznati kako su novine istovremeno služile i kao medij za ratnu i političku propagandu te prijenos ideja fašističkog režima na širi sloj građanstva. Na kraju rada donosi se i popis korištene literature.

Tonko Barčot kroz prilog *Vlast Nezavisne Države Hrvatske na otoku Korčuli* (313-358) nastoji otkriti značajke vlasti Nezavisne Države Hrvatske na otoku Korčuli od kraja travnja 1941. do sredine rujna 1944. godine. Koristeći se arhivskim zapisima Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, detaljno je prikazan proces preuzimanja vlasti u Kotarskoj oblasti i općinskim upraviteljstvima. Posebna pozornost posvećena je nastojanjima za osiguravanjem potrebnih životnih namirnica, kao i snažna antipropagandna djelatnost njemačkih vojnih vlasti prema Narodnooslobodilačkom pokretu.

Isječak iz kulturne baštine Zadra donosi Teodora Vigato u prilogu *Počeci lutkarstva u Zadru* (359-385). Autorica obrađuje djelovanje Kazališta lutaka u Zadru od osnivanja 1951. do profesionalizacije 1963. godine. Navodi kako je prvo desetljeće zadarskog lutkarstva obilježio rad osnivača, redatelja i glumca Bruna Paitonija, koji je lutku tipa "guignol" izravno iz Pariza doveo u Zadar i tamošnjoj djeci organizirao lutkarske predstave. Nadalje, autorica ističe redateljske, dramaturške i animatorske posebnosti lutkarskih predstava, poznatih pod imenom "Gatarina škola". Na kraju se opisuje sukob između osnivača i članova ansambla, koji je obilježio kraj jednog razdoblja, ali i početka novih odnosa u spomenutoj zadarskoj kulturnoj ustanovi.

Zadnji članak u časopisu naslovljen je *Rukopisi u knjižnici Državnog arhiva u Zadru* (387-417). Mirisa Katić Piljušić u ovome članku prikazuje zbirku rukopisa, koja se nalazi u Knjižnici Državnog arhiva u Zadru. Knjižnica sadrži ukupno 130 naslova u 153 sveska rukopisa od 16. do 20. stoljeća, koji se najviše odnose na povijest Dalmacije. U radu se istražuje postanak i izgradnja zbirke, analizira se dostupnost informacija i važnost načina obrade i prikaza rukopisa u sustavu knjižnične i arhivske informacijske djelatnosti. U prilogu se donosi katalog spomenutih rukopisa.

Časopis završava cjelinom *Ocjene i prikazi* (419-434), u kojoj se nalazi ukupno pet prikaza monografija koje obrađuju teme iz povijesti Zadra i njegove okolice, kao i hrvatskog jezikoslovlja.

Najnoviji broj časopisa *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, kvalitetom i raznovrsnošću svojih priloga predstavlja važan doprinos za bolje upoznavanje zadarske, ali i dalmatinske povijesti. Radovi sadržani u ovome časopisu zasigurno će poslužiti znanstvenoj javnosti u nekim budućim istraživanjima, a isto tako će ponuditi zanimljivo i poučno štivo za šire čitateljstvo.

Juraj Balić

***Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, sv. 50, Zagreb – Dubrovnik 2012., 441 str.**

U duhu zacrtane politike, Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku i u svojem 50. svesku donose pregršt radova koji se tiču problematike vezane uz dubrovačko područje te njegovu bližu okolicu. Ovaj godišnjak u svom tekućem izdanju iz 2012. godine predstavlja četrnaest radova iz kategorije izvornih znanstvenih članaka, jedan *In memoriam* te recenzije i prikaze.

Prvi članak, pod naslovom *Dubrovačka slika Venecije i venecijanska slika Dubrovnika u ranom novom vijeku* (9-37), autora Lovre Kunčevića, bavi se analizom odnosa između Dubrovačke Republike te Mletačke Republike. Autor uz pomoć historiografije, književnih djela, javnih govora te diplomatskih dokumenata pokušava dokučiti kako su se ove dvije sile na Jadranu u 16. i 17. stoljeću međusobno doživljavale.

Rina Kralj-Brassard predstavlja rad pod nazivom *Pozornice milosrđa: smještaj zgrada dubrovačkog nahodišta (1432-1927)* (39-62). U njemu se proučava razvoj i vlasništvo nad zgradama u kojima je djelovalo dubrovačko nahodište sve do vremena njegova ukinuća u prvoj polovici 20. stoljeća. Rad pokušava rekonstruirati razvojni put dubrovačkog nahodišta koje je djelovalo unutar raznih zgrada tijekom svojeg postojanja. Autorica temelji svoja istraživanja na odlukama vijeća, poslovnim knjigama Hospitla milosrđa, izvorima pronađenim u dubrovačkom Državnom arhivu te Uredu za katastar.

Granice dubrovačkih seksterija (63-74), rad Ivane Lazarević, dotiče se problematike administrativne podjele teritorija grada Dubrovnika na četvrti. Autorica daje povijesni pregled seksterija u Dubrovniku od razdoblja srednjega vijeka do prestanka njihove upotrebe nakon potresa 1667. godine te njihove ponovne uspostavne nakon pada Dubrovačke Republike.

Rad Nenada Vekarića naslovljen *Utjecaj društvenog statusa na demografska kretanja: dubrovačka vlastela i proces demografske tranzicije* (75-89) promatra proces demografske tranzicije kroz analizu prirodnog kretanja među dubrovačkom vlastelom, najelitnijem sloju dubrovačkog društva, u razdoblju 17. i 18. stoljeća. Autor analizira natalitet i mortalitet dubrovačkog vlasteoskog kruga te kroz tu analizu izvodi zaključke o demografskoj tranziciji u ovom krugu.

Relja Seferović u svom opsežnom radu *O nadbiskupu Lazzariju uz retorički ornat* (91-161) donosi podatke o djelovanju benediktinca Grgura Lazzarija, dubrovačkog nadbiskupa, koji je obnašao tu funkciju u razdoblju od 1777. do 1792. godine. Putem izvora iz Državnog arhiva u Dubrovniku autor daje pregled nadzora što ga je državni aparat Dubrovačke Republike imao nad Crkvom na svom području. Koristeći se govorima u čast ustoličenja novog nadbiskupa te prigodom njihovog posljednjeg ispraćaja, autor analizira na koji je način Lazzari za vrijeme trajanja svog pontifikata djelovao u takvim okolnostima.

Pad Dubrovačke Republike i ruska politika Adama Jerzyja Czartoryskog (163-179) autora Piotra Źureka govori o pokušajima poljskog kneza i ministra vanjskih poslova Rusije, da zaustavi napredovanja napoleonske vojske na području Dubrovačke Republike i Boke kotorske. Autor analizira kakav je bio odnos između Rusije i Dubrovnika te kako je Czartoryski formirao svoju ideju o zajedničkim rusko-crnogorskim akcijama protiv Napoleonovih četa 1806. te koje su bile posljedice tih vojnih akcija.

Rad Antuna Paveškovića pod zanimljivim nazivom *Gospari uvježbavaju ustanak* (181-198) govori kako se tretirala tema ustanka u Dubrovniku 1813. i 1814. godine. Autor navodi kako su tom problemu pristupili Vinko Foretić i Robin Harris u svojim djelima o povijesti Dubrovnika, kao i u novije vrijeme Ivica Prlender. Također prikazuje kako su problematiku istraživala braća Ivo i Lujo Vojnović te kako je ona prešućivana iz ideologijskih razloga.

Viktoria Franić Tomić i Slobodan Prosperov Novak autori su rada pod naslovom *Abrahamova žrtva u hrvatskoj dramskoj književnosti i njezine europske inačice* (199-258), u kojem autori opisuju kako je ova biblijska tema prikazana u hrvatskim književnim adaptacijama, kao i u europskim književnostima u razdobljima srednjega i novoga vijeka. Uz analizu primjera implementacije ove teme u radovima raznih hrvatskih književnika detaljnije se istražuje njeno prisutstvo u djelu dubrovačkog književnika Mavra Vetranovića.

Semantika prostora u Trublji slovinskoj Vladislava Menčetića (259-280) Ivane Brković dotiče se analize književnog prostora u djelu poznatog dubrovačkog pjesnika. Autorica istražuje kako je moguće na primjeru ovog sedamnaeststoljetnog pjesnika utvrditi kako na razvoj značenja književnog prostora utječu razni povijesni, politički, društveni i vjerski prostori. Kao dominantna tema koja se razmatra u ovom radu provlači se opis kontrapozicije kršćanskog, katoličkog i slovinskog elementa onom neprijateljskom islamskom, osmanskome.

Rad *Zbirka libreta Znanstvene knjižnice u Dubrovniku: pregled dosadašnjih istraživanja s opisom zbirke* (281-303) Marinele Rusković Krištić donosi opise većinom opernih libreta iz 17. i 18. stoljeća, koji su objavljeni u knjižicama. Autorica navodi kako je ta zbirka libreta sakupljena

u 19. stoljeću te koja je bila njihova ciljana publika, odnosno za koju su kazališnu scenu ovi libreti tiskani. U radu se također daje pregled autora koji su obrađivali ovu zbirku libreta, najveću u Hrvatskoj.

Modernitet i tradicija u novijoj dubrovačkoj arhitekturi (305-338), rad Sandre Uskoković, analizira najznačajnija djela dubrovačke arhitekture 20. stoljeća. Autorica također obrađuje odnos modernog i starog te kako je ta simbioza utjecala na povijesni razvoj društva i kulture. Uključujući u rad brojne primjere dubrovačkih vila, popraćene slikovnim prikazima istih, autorica dokazuje kako je u praksi djelovalo to spajanje tradicije i moderniteta u arhitekturi.

Rad Patricije Veramente pod naslovom *Grobnica obitelji Federika Glavića na Boninovu* (339-363) daje opis jedne od grobnica koje se nalaze na dubrovačkom groblju. Autorica također daje pregled kulturno povijesnog razvoja groblja na Boninovu, kao i to što je potaklo Frederika Glavića da podigne tako velebnu grobnicu za svoju kćerku. Rad daje i stilsku analizu monumentalnog umjetničkog djela kakvog predstavlja grobnica obitelji Glavić.

Maja Šunjić donosi rad pod nazivom *Prirodno kretanje stanovništva Komina na kraju 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća* (365-384), u kojem se analizira prirodno kretanje stanovništva s područja u delti Neretve. Koristeći se podacima dobivenim iz matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih, kao i knjiga stanja duša župe Komina-Rogotin, autorica iznosi podatke o vjenčanjima i brakovima, porodima, djeci te umrlima na ovim prostorima.

Radom Lovorke Čoralić i Maje Katušić naslovljenom *Peraštanin Tripun Štukanović († 1769.) – pukovnik mletačkih oltramarina* (385-410) završava izlaganje izvornih znanstvenih članaka u ovom broju zbornika. Autorice ovog rada proučavaju život i vojnu karijeru bokeljskog časnika Tripuna Štukanovića, koji je djelovao u mletačkoj službi kao pukovnik oltramarinskih postrojbi u 18. stoljeću, na temelju izvora pronađenih u zadarskom, kotorskom i mletačkom arhivu. Kao priloge radu autorice prilažu i genealoško stablo obitelji Štukanović, popis vojnika koji su služili pod vodstvom Tripuna Štukanovića te njegovu oporuku.

Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku u ovom broju donose *In memoriam Šimi Spaventi* (1925-2012) (411-415) te završavaju s brojnim radovima iz kategorije recenzija i prikaza (417-441).

Kosana Jovanović

Problemi sjevernog Jadrana Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci i Područne jedinice u Puli, sv. 11, Zagreb – Rijeka 2011., 204 str.

Godine 2011. iz tiska je izašao jedanaesti svezak časopisa *Problemi sjevernog Jadrana* u izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Rijeci i Područne jedinice u Puli. Publikaciju su uredili Miroslav Bertoša, kao glavni i odgovorni urednik, te Lujo Margetić, Tomislav Raukar i Petar Strčić. Ovaj broj sadržava šest radova i dvanaest prikaza.

Prvi dio časopisa započinje radom Nine Spicijarić Paškvan *Prilog biografiji Gábora de Bellusa Barossa (Pružina, 1848.-Budimpešta, 1892.)* (7-19) u kojem je autorica izdvojila opise dijelova života istaknutog mađarskog političara, koji je studij prava završio na Sveučilištu u Pešti. U svojstvu ministra bio je jedan od najistaknutijih političara Dvojne Monarhije te inicijator moderne ugarske trgovine i prometa. Zbog njegove djelatnosti, energičnosti, nesebičnosti i odvažnosti na području željeznice nazvali su ga *Željeznim ministrom (Vasminsztter)*. Baross je zakonskom odredbom primorao državnu željeznicu da kao službeni jezik umjesto njemačkog prihvati mađarski, a njime su se morali služiti i svi željeznički službenici. Na kraju rada autorica zaključuje kako cilj ovoga članka nije bio govoriti o Barossevu odnosu prema tadašnjoj Rijeci i Banskoj te ostaloj Hrvatskoj, već na hrvatskom jeziku dati više podataka o njegovu životu i djelovanju.